

HUKUKİ MÜTALAA

İşbu hukuki mütalaa, Ankara 23. İdare Mahkemesi'nin E. 2023/527 sayılı dosyasında davacı AKS Televizyon Reklamcılık ve Filmcilik San. ve Tic. A.Ş vekili Av. Duygu Sağıroğlu Tutugan'ın istemi üzerine Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22.02.2023 tarih ve 2023/12 sayılı toplantısında alınan 15 Nolu idari işlemleri üzerine davacı hakkında tesis edilen, "Program yayınının takdiren 5 kez durdurulması ve 1.089.209,00 TL idari para cezası uygulanması" kararının hukuka uygun olup olmadığı hususunda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi ve bu maddenin atıfta bulunduğu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 293. maddesi ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 67/6. maddesi uyarınca uzman mütalaa olarak hazırlanmıştır.

Hukuki durumun tespitinde Av. Duygu Sağıroğlu Tutugan tarafından ibraz edilen dava dosyası içindeki Oyuncular Sendikası kamuoyu duyurusu, sosyal medya iletileri, gazete haberleri ve kritikler, davaya konu olan dizi bölümünün ilgili kesidi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22.03.2023 tarih ve 2023/12 Toplantı Nolu ve 15 Karar Nolu kararı, dava ve savunma dilekçeleri, Ankara 23. İdare Mahkemesi'nin E. 2023/527 sayılı ve 04.04.2023 tarihli ara kararı, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/536 Y.D İtiraz Nolu ve 06.04.2023 tarihli kararı ile diğer bilgi, belge ve deliller esas alınacaktır.

I. UYUŞMAZLIK KONUSU OLAY

1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22.03.2023 tarih ve 2023/12 Toplantı Nolu ve 15 Karar Nolu kararında, "**Karar Konusu: 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinin ihlali nedeniyle Kanun'un 32'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca İdari Para Cezası ve Program Yayını Durdurma, (SHOW TV-AKS TELEVİZYON REKLAMCILIK VE FİLMCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.)**

İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığının 14.03.2023 tarih ve 288 sayılı yazısına konu SHOW TV logosuyla yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşta 10.03.2023 tarihinde saat 20:47'de yayınlanan 'Kızılıcık Şerbeti' adlı dizi film yayınına ilişkin uzman raporu ile video görüntülerinin incelenmesi ve değerlendirilmesiyle yapılan görüşmeler sonucunda;

SHOW TV logosuyla yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun, 10.03.2023 tarihinde saat 20:47'de yayınladığı, 'Gerçek bir hikayeden uyarlanmıştır' ifadesiyle ekrana getirilen, farklı kültürlere ve yaşam tarzlarına sahip iki ailenin çocuklarının evlenmesiyle gelişen olayların anlatıldığı 'Kızılıcık Şerbeti' adlı dizi filmde, dizi film karakterleri arasında geçen diyaloglarda; '...Hiç konuşmaz mısın sen? Konuşmuyorsun bari soyun.- Dokunma bana. – Ne demek dokunma lan? Ha? Ne demek dokunma? Manyak mısın lan sen? Karımsın sen benim artık. Soyun lan hadi. – Dokunma bana. – Kusurlu musun lan sen? Ha? Kusurlu musun? Tabii ya, öyle yangından mal kaçırır gibi kız evlendirmeler filan. Ha? Ailen resmen kakaladı seni bana. Madem kusurlusun, bir eksik bir fazla fark etmez. Soyun lan hemen. Ben seninle babam istedi diye evlendim. Ama seni de şimdi niye evlendirdikleri anlaşıldı. Resmen keklediniz lan bizi. Bu yüzden şimdi bana burada hiç naz niyaz yapma, yemem. Soyun lan! (İlgili sahne boyunca fiziksel şiddet vardır) Gel lan buraya. (Nursema pencereye çıkar)- Ne yapacaksın lan? Atlayacak mısın? Ha? Atlayacak mısın lan? – Yaklaşırsan atarım kendimi. – Gel lan buraya. Ne yapıyorsun lan ruh hastası? Ölmek mi istiyorsun? (İbrahim Nursema'yı iter. Nursema'nın yerde yatan görüntüsü ekrana getirilir.)' şeklinde ifadelere yer verildiği görülmüştür.

Bilindiği üzere, şiddet birçok yazılı kaynakta 'Güç, zorlama ve baskı uygulama yoluyla, bedensel ya da ruhsal zarara neden olan söz, yaklaşım, tutum ve hareketlerin tümüdür.' şeklinde tanımlanmaktadır. Yani şiddet, sadece saldırganlık ve kaba kuvvet içeren tutum ve davranışlar değil; hakaret etmek,

aşğılamak, tehdit etmek, ekonomik özgürlüğü kısıtlamak ve zorla bir şey yaptırmak, kişinin kendisine olan saygısını, kendisine ve çevresine olan güvenini azaltan unsurlar anlamını da taşımaktadır.

Şiddet, seyircilerin en kolay özdeşlik kurabileceğı unsurlardan biri olarak görüldüğünden kurgusal dünyada sıklıkla şiddet temsili olduğu görülmektedir. Gerçek hayatta çok daha örtük olan şiddet, kurgusal dünyada apaçık bir şekilde temsil edilebilmekte, bu temsil sayesinde de seyirci kitlesinin ilgisi çekilmektedir. 'Televizyon Şiddetinin Profili' adlı çalışmada belirtildiğı üzere, şiddeti televizyon icat etmemiştir ancak diğer kitle iletişim araçlarının aksine nispeten seçici kullanılmayan televizyon, sanal bir şekilde her ailenin evine girerek şiddet dahil olmak üzere aynı imge ve mesaj örüntülerini toplumun büyük bir kesimine iletmektedir. Bu örüntüler, tek tek bireylerin ya da grupların değil, yayın ve hikaye anlatma dünyalarının derin tarihi, kültürel ve ticari kökenleriyle var ettiği örüntülerdir. Çocuklar doğdukları günden itibaren televizyonun ritüel, sembolik ortamıyla iç içe olmakta ve televizyonun mesajları hayatın, toplumun ve dünyanın ortak kavramlarını şekillendirmeye ve sürdürmeye devam etmektedir.

Kadına yönelik şiddet kavramı, uluslararası insan hakları hukuku alanında ilk kez 1993 yılında 'Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri'de tanımlanmıştır. Bu çerçevede, kadına yönelik şiddet, 'İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir' şeklinde tanımlanmıştır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da kadına yönelik şiddet, 'kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları

ihlaline yol açan ve bu Kanun'da şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış' olarak tanımlanmıştır.

Kadın bedenlerinin istismar alanına dönüşmesinin temelinde medya oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Medya tarafından oluşturulan karakterler, sosyal normlar ve kimlikler, toplumların kültürel, ahlaki ve sosyal değerlerinin anlaşılmasında ve sürdürülmesinde kilit bir rol icra etmektedir. Aynı şekilde ifade edilmelidir ki kadınların televizyon dizilerindeki temsil edilme şekilleri, kadınların toplumdaki konumlarını, kadınların yaşamlarının izleyiciler nezdinde algılanması hususunda da önemli mesajlar iletmektedir. Bu açıdan televizyon dizileri içeriklerinde kadınların toplumdaki, iş ve aile hayatındaki konumlarının ve rollerinin, kadınlara ithaf edilen ve kadını temsil eden figürlerin toplumsal, kültürel, ahlaki ve ailevi açıdan sorunlara yol açabilecek nitelikte yansıtılmamasında kilit rol oynamaktadır. Televizyon dizilerinde kadınlara ilişkin verilen mesajlar, izleyicilerin zihnindeki gerçeklik ve toplumsal ilişki algısını etkilemektedir. Zira dizilerde işlenen hikayeler belli mesajları derin bir etkiyle izleyiciye sunmaktadır. Dolayısıyla dizilerde kadınların duygusal, bedensel, ruhsal dokunulmazlıklarını ihlal edici ve istismar içeren nitelikte içeriklere yer verilmemesi gerekmektedir.

Kadınlar gündelik hayatlarında her an birtakım endişelerin yarattığı kaygılardan etkilenmektedir. Bilhassa toplumsal yaşamda kadın sürekli savaş halindedir. Kadınlar hayatlarında fiziksel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet, sözel şiddet vb. birçok şiddet türüne maruz kalmaktadır. Kadın istismarının olmaması için tüm kurum ve kuruluşlara birtakım sorumluluklar düşmektedir. Bu noktada en büyük sorumluluklardan bir tanesi de medyaya aittir. Televizyon yapımlarında kadın istismarı kişisel bir problem olarak değil, sosyal bir problem olarak ele alınmalıdır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar istismar olaylarını basit ve kişisel algulamaktan öte, etik ve ahlaki durumlar kapsamında değerlendirmelidir. Medya organları kadın istismarını

sunumunda, bu durumu normalleştiren ve pekiştiren tarzda bir söylem tarzından kaçınmalıdır. Kadınlara karşı tepkiyi güçlendiren ve eril bir dille çizilen çerçeveden ele alınan diziler, kadınları daha savunmasız bir hale getirmekte ve uygulanan istismarın kanıksanmasına sebep olmakta ve gerçekliğini en aza indirmektedir.

Medya hizmet sağlayıcılar kadın temsillerine yer verirken kadına yönelik her türlü aşağılamayı duyarsızlaştırıcı, sıradanlaştırıcı, meşrulaştırıcı olmaktan uzak; kamusal sorumluluk anlayışına uygun olarak sunulmalıdır. Medyanın kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddete neden olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını destekleyici öyküler yerine, bu davranış kalıplarını ortadan kaldıracak dizi senaryolarına yer vermesinin kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal farkındalık oluşturmaya olumlu ve önemli katkılar sağlayacağı ise kuşku götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere farklı görünümünün varlığı göz önüne alındığında ihlale konu olduğu düşünülen sahnede de açıkça görüleceği üzere Nursema adlı karakter, sevdiği insan dışında başka biriyle evlenmeye zorlanmakta, nikahtan sonra kocası tarafından sözlü, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmakta ve en sonunda kocası tarafından pencereden aşağı itilmektedir. İlgili sahne ile kadına yönelik şiddetin neredeyse her türlü görünümüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, ihlale konu dizi filmde; **'Kusurlu musun lan sen? Ha? Kusurlu musun? Tabii ya, öyle yangından mal kaçırır gibi kız evlendirmeler filan. Ha? Ailen resmen kakaladı seni bana. Madem kusurlusun, bir eksik bir fazla fark etmez. Soyun lan hemen. Ben seninle babam istedi diye evlendim. Ama seni de şimdi niye evlendirdikleri anlaşıldı. Resmen keklediniz lan bizi. Bu yüzden şimdi bana burada hiç naz niyaz yapma, yemem. Soyun lan!'** şeklinde ifadelerle, kadına yönelik baskı ve şiddetin gündemde olduğu bir dönemde, pek çok ülkede bu

hassas konuyla ilgili çözümler için çalışmalar yürütülürken yayıncı kuruluş tarafından bahse konu sahnelere yer verilmesinin yayıncı sorumluluğuyla bağdaşmadığı, dizi filmler konu itibarıyla her ne kadar kurgusal yapımlar da olsa hikayelerini hayatın içinden aldıklarından ve toplumda gerçeklik noktasında bir karşılık bulabildiklerinden, ekrana getirilen sahnelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden davranışların örnek alınma olasılığının var olabileceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiği, dolayısıyla mezkur dizi filmde, yer verilen sahnelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düştüğü ve kadını istismar eder nitelikteki bu sahnelerin kadınlar için aşağılayıcı ve onur kırıcı olduğu kanaatine varılmıştır.

Bu nedenle söz konusu yayında, 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinin ihlal edildiği sabit görülmüştür.

Anılan yayın kuruluşu hakkında;

6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinin ihlali nedeniyle; Kanun'un 32'inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca, ihlalin ağırlığı, ihlalin mahiyeti, anılan madde ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak, %5 oranında idari para cezası uygulanmasına ve idari tedbir olarak program yayınının takdiren beş (5) kez durdurulmasına, karar verilmiştir.

Bu itibarla;

6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde yer alan; 'Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez' ilkesinin ihlali nedeniyle;

6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'Bu Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d), (f), (g), (ğ), (h), (n),

(ö), (s), (ş) ve (t) bentlerindeki yayın hizmeti ilkelerine ve aynı maddenin dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idari para cezası verilir. İdari para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz. Ayrıca, idari tedbir olarak, ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, isteğe bağlı yayın hizmetlerinde ihlale konu programın katalogdan çıkarılmasına karar verilir. İhlalin mahiyeti göz önünde bulundurularak, bu fıkra hükümlerine göre idari para cezası ile birlikte idari tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idari para cezasına veya tedbire de karar verilebilir.' hükmü uyarınca, idari para cezası ve program yayını durdurma idari tedbirinin uygulanması gerektiği,

a) İhlalin ağırlığı, yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği tarihi itibarıyla kuruluşun Şubat 2023 ayına ait ticari gelir beyanının 21.784.185,88 Türk Lirası olduğu değerlendirilerek, yüzde beş (%5) 1.089.209,00 Türk Lirası İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

b) İdari tedbir olarak, ihlale konu PROGRAM YAYINININ TAKDİREN 5 (BEŞ) KEZ DURDURULMASINA, bu idari tedbirin uygulanma zamanının kuruluşu yapılacak tebligatta bildirilmesine,

c) 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan; '...Yükümlülük veya yasağa aykırılık dolayısıyla idari tedbir olarak programın yayınının durdurulması kararının verilmesi halinde, yaptırım uygulanmasına sebebiyet veren fiilin işlenmesinden dolayı sorumluluğu olan programın yapımcısı veya varsa sunucusu, yayının durdurulduğu süre zarfında, aynı veya farklı medya hizmet sağlayıcı kuruluşta hiçbir ad altında

başka bir program yapamaz veya sunamaz' hükmü uyarınca, işlem yapılması hususunun yapılacak tebligatta bildirilmesine,

d) İdari tedbir uygulanması sonucu yayını durdurulan programın yerine, Üst Kurulca gönderilen programların, programın başında; 'Bu program, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22.03.2023 tarih ve 2023/12 sayılı toplantısında alınan 15 No'lu kararı uyarınca, kuruluşumuzun 10.03.2023 tarihinde saat 20:47'de yayınladığı 'Kızılıcak Şerbeti' adlı dizi film yayınında, 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde yer alan, yayın hizmetleri 'Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez' ilkesinin ihlali nedeniyle idari tedbir uygulanması sonucu yayını durdurulan program yerine yayınlanmaktadır' metninin anlaşılır şekilde okunarak DVD/CD'de yer aldığı şekliyle ticari iletişim yayını içermeksizin yayınlanmasına, ayrıca anılan metnin program yayını süresince ekranın altında akar yazı ile verilmesine,

e) 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan '(...) 8'inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentleri dışındaki bentlerini, aynı maddenin ikinci fıkrasını ve bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticari iletişimi düzenleyen hükümlerinden herhangi birini yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde yirmiden fazla ihlal eden medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayını beş güne kadar durdurulur. Bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının beş günden on güne kadar durdurulmasına; ihlalin ikinci tekrarı halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir...Programlarının yayını veya yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi halinde yayın lisansının iptaline karar verilir' hükmü uyarınca işlem tesis edileceği hususunun yapılacak tebligatta bildirilmesine,

Üst Kurul Üyesi İlhan TAŞCI'nın karşı oyu ve oy çokluğu ile karar verildi" denildiği görülmektedir.

2. Anılan Üst Kurul kararı ile yayınlanacak ikame programların listesinin Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Hukuk Müşavirliği'nin E-65536088-645-43792 sayılı ve bila tarihli kararıyla davacı Aks Televizyon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'ne gönderildiği ve karara karşı 6112 sayılı Kanunun 32/9. maddesine göre tebliğden itibaren 15 (onbeş) gün içinde Ankara İdare Mahkemesi'nde dava açılabilceğinin bildirildiği anlaşılmıştır.

3. Davacı vekili tarafından anılan kararın yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle 03.04.2023 tarihinde açılan davada;

a. Ankara 23. İdare Mahkemesi'nin E. 2023/527 sayılı ve 04.04.2023 tarihli kararında, "**Davalı İdareden;** Dava konusu işlemin sebebinin sorularak, işleme ilişkin tüm bilgi ve belgelerin aslı veya okunaklı onaylı suretlerinin yer aldığı işlem dosyasının Mahkememize gönderilmesinin istenilmesine; Olayın niteliğine ve davanın durumuna göre yürütmenin durdurulması isteminin, davalı idarenin birinci savunması alındıktan ve ara kararı gereği yerine getirildikten sonra incelenmesine, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. maddesi gereğince **savunma ve ara kararı süresinin (5) gün** olarak belirlenmesine, 04/04/2023 tarihinde oy birliğiyle karar verildi" denildiği,

b. Anılan kararın eylemli olarak yürütmenin durdurulması isteminin reddi niteliği taşıması dolayısıyla bu karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne 06.04.2023 tarihinde itiraz edilmesi üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/536 Y.D İtiraz Nolu ve 06.04.2023 tarihli kararında, "**Dosyanın incelenmesinden, dava konusu işlemlerle yayını durdurulan programın ilk durdurma tarihinin 07.04.2023 tarihi olduğu dikkate alındığında, dava konusu işlemin uygulanmakla etkisi tükenecek nitelikte olduğu sonucuna varılmış olup yukarıda metni yer alan kanun hükmüne göre dava**

konusu işlemin yürütmesinin davalı idarenin savunması alınıncaya kadar durdurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öte yandan, aynı işlemin iptali istemiyle açılan davada, Ankara 13. İdare Mahkemesi'nin 06/04/2023 tarih ve 2023/612 sayılı kararıyla, işbu dava ile bağlantı bulunduğu sonucuna varıldığından aynı gerekçe ile Ankara Bölge İdare Mahkemesince bağlantı istemi hakkında karar verilinceye kadar dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verildiği görülmüştür.

*Açıklanan nedenlerle, davacının itirazının **KABULÜNE**, uygulanmakla etkisi tükenecek olan işlemin **davalı idarenin savunması alındıktan sonra yeniden bir karar verilinceye kadar YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA**, 2577 sayılı Yasanın 27 nci maddesi uyarınca, 06/04/2023 tarihinde **kesin** olarak oybirliğiyle karar verildi” denildiği,*

c. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Hukuk Müşavirliği'nin 11.04.2023 tarih ve 45098 sayılı yazısı ile Ankara 23. İdare Mahkemesi'ne savunma verildiği anlaşılmıştır.

II. HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. İdari İşlemin Sebep Unsuru Yönünden

1. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-a maddesinde bir idari dava türü olarak iptal davası, “*İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu yönüyle idari yargıdaki iptal davaları idari işlemin, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurlarındaki hukuka aykırılıklarından bahisle açılmaktadır. Somut dosya bakımından önem arz eden idari işlemin sebep unsuru, o idari işlemde önce gelen, idareyi o işlemi yapmaya sevk eden ve nesnel hukuk kurallarınca belirlenmiş etkene denir.¹ İdari işlemin sebebi bir

¹ Metin GÜNDAY, İdare Hukuku, Ankara 2011, s. 152.

maddi fiil olabileceği gibi o işlemten önce yapılmış bir hukuki işlem de olabilir.² İdari işlemlerin amacı kamu yararının sağlanması olduğundan, idarenin bu yararın gerçekleşmesine elverişli ve yeterli bir nedene ihtiyacı vardır. Sebep yönünden hukuka aykırılığı ileri sürülerek bir idari işlemin iptali için dava açıldığında, idare bu işlemin dayandığı sebebi yargı mercii önünde ortaya koymak ve kanıtlamak zorundadır.³ Bu husus 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/1. maddesinin 2. cümlesinde, “*Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler*” şeklinde ifade edilmiştir.

2. Kanunlarda idari işlemin sebep unsuru bazı durumlarda açık biçimde, bazı durumlarda ise belirsiz kavramlar kullanılarak gösterilebileceği gibi bazı hallerde hiçbir neden de gösterilmeyebilir. Belirsiz kavramların kullanılması durumunda, ilgili olay veya durumların bu kavramlara anlam olarak objektif biçimde altlanması gerekirken; hiçbir neden gösterilmeyen hallerde ise idarenin işlemten beklenen nihai sonucun (kamu yararı) gerçekleşmesini mümkün ve gerekli kılacak bir nedenin varlığı dahilinde hareket etmesi gerekir. İdari işlemlerin sebebi çoğunlukla idarenin takdirine bırakılmamış ve kanunlar tarafından gösterilmiştir. İdare hukukunda idarenin bir sebebe dayanması ve dayandığı sebebin de kanuna aykırı olmaması gerekir. Aksi durumda tesis edilen idari işlem sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olur.⁴ Dolayısıyla somut dava dosyasında olduğu gibi, sebebin mevzuatta açıkça belirtildiği hallerde, bu sebeple uyum içinde bulunmayan başka bir sebebe dayanılarak işlem tesis edilmesi, işlemin sakatlığını ortaya çıkaracaktır.⁵ Başka bir anlatımla idarenin sebep olarak kullandığı vakıanın gerçeğe uygun olması gerekir. İdari yargı mercileri de, sebebin konusunu teşkil eden maddi olayın mevcut olup

² Kemal GÖZLER, İdare Hukuku Dersleri, Bursa 2010, s. 344.

³ GÜNDAY, s. 154.

⁴ GÖZLER, s. 344.

⁵ Ender Ethem ATAY, İdare Hukuku, Ankara 2019, s. 512.

olmadığını, gerçekte idarenin ileri sürdüğü gibi cereyan edip etmediğini araştırır ve aykırı bir sonuca ulaştığında işlemi iptal eder.⁶

3. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Kanunu'nun “*Yayın hizmetleri ilkeleri*” başlıklı 8/1. maddesinde medya hizmet sağlayıcıların, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkra da yer alan ilkelere uygun olarak sunacakları hükme bağlanmıştır. Bu maddenin (s) bendinde, “*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez*” ilkesi belirlenmiş ve bu ilkeye aykırılığın yaptırımını da aynı Kanun'un 32/1. maddesinde, “*Bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d), (f), (g), (ğ), (h), (n), (ö), (s), (ş) ve (t) bentlerindeki yayın hizmeti ilkelerine ve aynı maddenin dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz. Ayrıca, idarî tedbir olarak, ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, isteğe bağlı yayın hizmetlerinde ihlale konu programın katalogdan çıkarılmasına karar verilir. İhlalin mahiyeti göz önünde bulundurularak, bu fıkra hükümlerine göre idarî para cezası ile birlikte idarî tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idarî para cezasına veya tedbire de karar verilebilir*” şeklinde düzenlenmiştir.

4. 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s bendindeki “teşvik” hukuk dilindeki anlamıyla, bir şeyi gerçekleştirmeye karar vermiş bir kimseyi, o şeyi yapmaya isteklendirmek, özendirmek demektir.⁷ Basın suçları özelinde de, hukuka aykırı bir neticenin doğması veya hukuka aykırı bir vasıtanın kullanılması hususunda,

⁶ Şeref GÖZÜBÜYÜK, İdari Yargı, Ankara 1970, s. 134.

⁷ Zeki HAFIZOĞULLARI – Muharrem ÖZEN, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2019, s. 352.

kişiler üzerinde baskı yapılması, itici ve harekete geçirici telkinlerde bulunulması teşvik olarak adlandırılır.⁸ Aynı bentteki toplumsal cinsiyet eşitliği ise birden fazla amacı⁹ bünyesinde barındıran ve biyolojik cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların toplumsal yaşamda giderilmesini sağlayan bir üst kavramdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, fırsatları ve kaynakları kullanmada, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmamasıdır. Cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri; toplumsal cinsiyet ise, toplumun erkek ya da kadın olarak bireye verdiği rolü, görev ve sorumlulukları ifade etmektedir. Nitekim toplumsal cinsiyet, toplumun bireyi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı ve o bireyden beklentileri ile ilgili bir kavramdır. Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) uyarınca, siyasal, ekonomik, kültürel, kişisel veya diğer alanlarda, kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun, kadınlara tanınması hususlarını içermektedir. Kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya bu hakları kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan cinsiyete dayalı her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama toplumsal cinsiyet eşitliğinin ihlâli anlamına gelmekte olup, toplumsal cinsiyet eşitliği karar verme,

⁸ Çetin ÖZEK, Türk Basın Hukuku, İstanbul 1978, s. 352.

⁹ Bu amaçlar, “Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi”, “Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması”, “Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması”, “Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi”, “Kadınların siyasal, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması”, “Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı, Pekin Eylem Platformu ve bunların gözden geçirme konferansları sonucunda ortaya çıkan konferans çıktılarında uygun olarak cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına evrensel erişimin sağlanması”, “Kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerlerinde kontrol kurabilme, finansal hizmetler, miras ve doğal kaynaklara erişimleri gibi konularda ulusal yasalara uygun olarak eşit haklara sahip olmaları için reformlar yapılması”, “Kadınların güçlenmelerinin ilerletilmesi için özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojisinin kullanımının geliştirilmesi” ve “Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi ve kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için sağlam politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi ve güçlendirilmesi” dir.

seçme, fırsatları ve kaynakları kullanma ve hizmetleri elde etmede cinsiyete bağlı ayrımcılık yapılmamasını ifade etmektedir. Son olarak 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesinde kullanılan "istismar" kavramı ise ceza hukukundaki terimsel anlamın dışında kalan ve genel dildeki anlamıyla yer bulan kötüye kullanma, suistimal etme, sömürmeye karşılık gelmektedir.

5. Bu bilgiler ışığında somut dava dosyası incelendiğinde ve "Kızılılık Şerbeti" isimli dizinin 10.03.2023 tarihinde saat 20:47'de yayımlanan ve RTÜK kararına dayanak olarak alınan kesidinin, 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesindeki, "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez" ilkesine aykırılık teşkil etmediği, tam tersine toplumsal cinsiyet eşitliğini bozan, kadınlara yönelik baskıları ortaya koyan ve kadını istismar eden durumları eleştirmek, olumsuzlamak ve yanlışlığını göstermek amacını taşıdığı görülmektedir. Dolayısıyla davacı aleyhine RTÜK tarafından tesis edilen idari işlemin sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olduğu ve yayının içeriği ve bağlamının ilgili Kurul tarafından doğru biçimde değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Nitekim;

a. Dava konusu edilen idari işlemde, "Televizyon dizilerinde kadınlara ilişkin verilen mesajlar, izleyicilerin zihnindeki gerçeklik ve toplumsal ilişki algısını etkilemektedir. Zira dizilerde işlenen hikayeler belli mesajları derin bir etkiyle izleyiciye sunmaktadır. Dolayısıyla dizilerde kadınların duygusal, bedensel, ruhsal dokunulmazlıklarını ihlal edici ve istismar içeren nitelikte içeriklere yer verilmemesi gerekmektedir" denilmiş olsa da, kadına yönelik şiddetin olumsuzluğunu topluma gösterebilmek adına temsili şiddet görüntülerine yer verilmesinin gerektiği, söz gelimi mutlu bir aile tablosu gösterilerek kadına yönelik şiddete karşı farkındalık yaratılabilmesinin düşünülemeyeceği, Kızılılık Şerbeti isimli dizinin bölümünün ilgili kesidinde de bu amaçla şiddet sahnesine yer verilme zorunluluğunun ortaya çıktığı,

b. Yine dava konusu RTÜK işleminde, “Medya hizmet sağlayıcılar kadın temsillerine yer verirken kadına yönelik her türlü aşağılamayı duyarsızlaştırıcı, sıradanlaştırıcı, meşrulaştırıcı olmaktan uzak; kamusal sorumluluk anlayışına uygun olarak sunmalıdır. Medyanın kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddete neden olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını destekleyici öyküler yerine, bu davranış kalıplarını ortadan kaldıracak dizi senaryolarına yer vermesinin kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal farkındalık oluşturmaya olumlu ve önemli katkılar sağlayacağı ise kuşku götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır” denilmiş ise de, söz konusu dizide cinsiyet kalıp yargılarını destekleyici değil, tam tersine bozucu bir niteliğin söz konusu olduğu, dizinin senaryosunda kadına yönelik baskının eleştirel biçimde ele alındığı, bağlamdan kopartılarak ilgili bölümün son sahnesinin dizinin öncesi ve sonrasında bağımsız biçimde değerlendirilmesinin hatalı olduğu, bu yönüyle yaklaşık 2,5 saatlik dizi bölümünün son 3-4 dakikasının cımbızlanarak ve öncesi ile sonrasıyla birlikte değerlendirilmeden bu sonuca ulaşılmasının isabetsiz olduğu,

c. İdari işleme konu edilen son sahnede, kadına yönelik şiddetin yanlışlığını seyircilere gösterebilmek adına şiddetin hemen hemen bütün görünüşlerine yer verildiği ve bu suretle şiddetin bütün türlerinin birbirlerini tetiklediğine dair mesajın izleyiciye verildiği, RTÜK tarafından tesis edilen idari işlemde bu hususun anlaşılamadığı ve kararın ilgili kısımlarında, “Kadına yönelik şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere farklı görünüşlerinin varlığı göz önüne alındığında ihlale konu olduğu düşünülen sahnede de açıkça görüleceği üzere Nursema adlı karakter, sevdiği insan dışında başka biriyle evlenmeye zorlanmakta, nikahtan sonra **kocas**ı tarafından sözlü, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmakta ve en sonunda **kocas**ı tarafından pencereden aşağı itilmektedir. İlgili sahne ile kadına yönelik şiddetin neredeyse her türlü görünümüne yer verilmiştir” denildiği, öyle ki anılan sahnede Nursema isimli karakterin gördüğü sözlü, fiziksel ve cinsel şiddetin “kocası”

(Dizide İbrahim adlı karakter) tarafından gerçekleştirildiğinin ifade edildiği, halbuki dizinin izleyiciye vermek istediği mesaj dikkate alındığında, İbrahim adlı karakterin Nursema adlı karakterin “kocası” değil, “zorla evlendirildiği kişi” olduğu, senaryo gereği kendisiyle baskıyla evlendirilen İbrahim adlı karakterin uyguladığı şiddetin, baskı ve zorlama ile olan nedensel ilişkisinin izleyiciye bütün yönleriyle gösterildiği ve bu suretle olumsuzlandığı,

ç. RTÜK kararının ilgili kısmında, “*Kadınlara karşı tepkiyi güçlendiren ve eril bir dille çizilen çerçeveden ele alınan diziler, kadınları daha savunmasız bir hale getirmekte ve uygulanan istismarın kanıksanmasına sebep olmakta ve gerçekliğini en aza indirmektedir*” tespiti doğru olmakla birlikte, dizide eril bir dilin değil, tam tersine eril dili yanlışlayan bir bakış açısının tercih edildiği, dizi karakterlerinin birbirlerine taban tabana zıt yaşam biçimleri ve dünya görüşlerine karşın, baskı ve şiddete karşı çıkmanın doğru olduğu noktasında birleşen bir bağlam içinde yer aldıkları, dizinin de izleyicilere bu mesajı empoze eden güçlü kadın karakterlerden oluştuğu,

d. Yine RTÜK kararının ilgili kısmında, “*Yukarıda yer verilen açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, ihlale konu dizi filmde; ‘Kusurlu musun lan sen? Ha? Kusurlu musun? Tabii ya, öyle yangından mal kaçırır gibi kız evlendirmeler filan. Ha? Ailen resmen kakaladı seni bana. Madem kusurlusun, bir eksik bir fazla fark etmez. Soyun lan hemen. Ben seninle babam istedi diye evlendim. Ama seni de şimdi niye evlendirdikleri anlaşıldı. Resmen keklediniz lan bizi. Bu yüzden şimdi bana burada hiç naz niyaz yapma, yemem. Soyun lan!’* şeklinde ifadelerle, kadına yönelik baskı ve şiddetin gündemde olduğu bir dönemde, pek çok ülkede bu hassas konuyla ilgili çözümler için çalışmalar yürütülürken yayıncı kuruluş tarafından bahse konu sahnelere yer verilmesinin yayıncı sorumluluğuyla bağdaşmadığı, dizi filmler konu itibarıyla her ne kadar kurgusal yapımlar da olsa hikayelerini hayatın içinden aldıklarından ve toplumda gerçeklik noktasında bir karşılık

bulabildiklerinden, ekrana getirilen sahnelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden davranışların örnek alınma olasılığının var olabileceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiği, dolayısıyla mezkur dizi filmde, yer verilen sahnelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düştüğü ve kadını istismar eder nitelikteki bu sahnelerin kadınlar için aşağılayıcı ve onur kırıcı olduğu kanaatine varılmıştır” denilmesi karşısında, **görünür gerçeklik ile asıl gerçeklik arasındaki farkın anlaşamadığı, anılan sahnede kadına yönelik baskıların teşvikinin değil, tam tersine bu baskıların yanlışlığının vurgulandığı, bu yönüyle 6112 sayılı Kanun’un 8/1-s maddesindeki “şiddete ve istismara teşvik”in nerede olduğunun idare tarafından açıklanamadığı, kararda belirtilenin aksine, şiddet ve istismarın teşvik, sıradanlaştırmak, olumlamak, göz yummak veya kanıksamak amaçlarının tam tersine bir amacın güdüldüğü ve bunun izleyicilere yansıtıldığı,**

e. Dizinin ilgili sahnesi bütünlüklü biçimde incelendiğinde, bu eleştirel bakışın dizideki diğer öğelerle birlikte sarahaten izleyicinin bilinç alanına yöneltildiği, zira;

e1. İlgili bölümde nikah sahnesinden itibaren, Nursema adlı karakterin baskı altında olduğuna işaret eden müzik efekti verilmesi ve diğer karakterlerin vücut mimiklerinin bulunması, dolayısıyla Nursema adlı karakterin baskı altındaki durumunun tasvip edilmediğinin seyircilere bu andan itibaren verilmeye çalışılması ve baskı nedeniyle yaşanan ikilem ve gerilimlerin açıkça seyirciye aksettirilmesi, örneğin, Nursema adlı karakterin evliliğini tasvip etmeyen ve evliliğe karşı çıkan aile üyelerinin nikah törenini alkışlamaması, Nursema adlı karakterin nikah anında üzgün tavır ve davranışlar sergilemesi, zorla evlendirildiği İbrahim adlı karakterle göz göze dahi gelmek istememesi, nikah defterini imzalarken elinin titremesi ve imza attığı deftere bakmak istememesi,

e2. İlgili nikah sahnesinin devamında Nursema adlı karakter ile duygusal ilişkisi bulunan diğer erkek karakterin içinde bulunduğu çaresizlik ve üzgünlük dolayısıyla karakterlerin birbirleriyle olan özdeşliklerinin ortaya konulması,

e3. Evliliğin Nursema adlı karakter tarafından istenmediğinin nikaha katılan aile üyelerince de açık biçimde dile getirilmesi ve Kıvılcım isimli karakterin “Gördüğüm en hüzünlü gelindi Nursema... Gerçekten anlayamıyorum. Pembe Hanımın [Nursema'nın annesi] gönlü nasıl elveriyor kızını böyle evlendirmeye... Nursema'nın o hüzünlü yüzü gerçekten gözümün önünde hiç gitmiyor. Umarım hepimizi şaşırtacak kadar mutlu olur. Yani hiç sanmıyorum ama” demesi,

e4. Nursema adlı karakterin nikah sonrasında, annesi Pembe adlı karakterden yardım talebinde bulunması; ancak bizzat kendisine baskı kuran öz annesinden bu yardım talebine karşılık alamaması karşısında, kadına yönelik baskı ve şiddetin kişinin bizzat en yakınlarından dahi kaynaklanabileceğine dair mesajın seyircilere verilmesi,

e5. Yine Nursema karakterinin kardeşinin eşi olan Doğa karakterinin nikah sonrasında Nursema karakterine, “Nursema, içimden seni hiç tebrik etmek gelmiyor, kusura bakma. Ama ne zaman ihtiyacın olursa ben yanındayım” şeklinde tepki konulması ve Nursema karakterinin baskı altında kaldığının fark edilmesi üzerine farklı dünya görüşleri ve yaşam tarzlarına sahip olsalar dahi kadın dayanışmasının sağlanmaya çalışılması,

e6. Dizinin RTÜK kararına da konu olan son sahnesinde ise, müzik tonunun birden farklılaşarak izleyicide tereddüt ve olumsuzlama oluşmasını sağlayacak bir geri planın kurulmaya çalışılması, Nursema karakterinin evlendiği İbrahim karakteriyle hiç göz göze gelmemesi, İbrahim karakterinin umursamaz ve bencil tavırlar sergilemesi, ilk başta gömleğinin kollarını bükerek otorite ve güç gösterisine işaret eden vücut mimikleri sergilemesi, Nursema karakterine “Soyun” demesinin hemen ardından Nursema karakterinin

“Dokunma bana” diyerek İbrahim karakterini itmesi ve baştan itibaren tepki göstermesi,

e7. Yukarıda da vurgulandığı üzere, baskı ve şiddeti olumsuzlamak amacıyla İbrahim adlı karakterin aynı sahne içinde fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete başvurması, Nursema adlı karakterin ise başından beri bu duruma karşı çıktığının bu sahnede de açıkça ortaya konması, Nursema adlı karakterin pencereyi açarak çıkması, İbrahim adlı karakter tarafından pencereden aşağı itilmesi, önemli bir ayrıntı olarak düşme anından itibaren oyuncak olduğu bariz plastik bebek kullanılması ve şiddeti teşvik etme veya kadını aciz göstermenin söz konusu olmaması, yere düşenin de karakterin kendisi ya da yakın çekimi değil; gelinlikli oyuncak bebek olması,

f. Dava konusu olan idari işleme dayanak olan bu bölümün sonrasındaki bölümlerde kendisine baskı ve şiddet uygulanan Nursema karakterinin hem kendisini baskı altına almaya çalışan kayın hısımlarına hem de bizzat kendi ailesine karşı çıkması, kendisine yönelen baskıyı reddetmesinin kadının maruz kaldığı şiddet karşısında boyun eğmesini değil, tam tersine güçlenerek karşı çıkmasını göstermesi, bu durumun kimden kaynaklanırsa kaynaklansın baskı ve şiddete boyun eğmeyi değil, tam tersine karşı çıkmayı teşvik edici mahiyette olması,

Bir arada değerlendirildiğinde, 6112 sayılı Kanun’un 8/1-s maddesindeki yayın ilkesinin ihlali değil, tam tersine toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden yaklaşımın bariz biçimde eleştirildiği ve olumsuzlandığı, anılan dizi kesidinin kadına yönelik olumsuz tutum ve davranışlarının artmasına ve bunların içselleştirilmesine sebep olmayacağı tam tersine şiddet sarmalından çıkmak üzere yol gösterici nitelikte olduğundan, davacı hakkında tesis edilen Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun 22.02.2023 tarih ve 2023/12 sayılı toplantısında alınan 15 Nolu idari işleminin sebep unsuru yönünden açıkça hukuka aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

6. Danıştay'ın 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesiyle ilgili örnek kararları incelendiğinde, televizyon dizi yapımlarında gerçek hayat içindeki çatışma konularının konu edildiği, kadın-erkek eşitsizliği, istismar ve aldatma/aldatılma konularının bunlar arasında yer aldığı, bütün bunlar genel anlamda değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini sarsan ve içerisinde şiddet barındıran durumlar olduğu, ancak belirtilen bu durumların hemen hemen tüm dizi ve programlarda tema olarak kullanıldığı, ne var ki bu tür konuları işleyen programları tamamen yasaklamanın da mümkün olmadığı sonucuna ulaştığı kararları mevcuttur:

“Dosyada mevcut bilgi belge ve CD'nin birlikte değerlendirilmesinden, dizinin esas temasına bakıldığında, babasının ölümü üzerine ... isimli işadaminin vefa duygusu ile evine aldığı ... isimli karakterin, zengin yaşama kavuşmak ve ...'in eşinin yerine geçmek için eş zamanlı olarak akrabası olarak tanıttığı erkek arkadaşı ve zengin işadamı ... ile gayrimeşru ilişkisini sürdürdüğü, amacına ulaşmak için cinselliğini kullandığı, dolayısıyla kadının cinsiyetinin istismar edildiği ve aşağılayıcı nitelikte olduğu, diğer taraftan, söz konusu yayın her ne kadar bir dizi film ve kurgu niteliğinde ise de, görsel yayın kuruluşlarında ekrana gelen dizilerin toplum üzerindeki etkisinin çok yüksek olduğu, kurgudan öte gerçek gibi algılandığı ve kadınlara karşı olumsuz tavır ve davranışların oluşmasına sevk edebildiği, bu durumda, "...” isimli dizide işlenen temanın ve yer alan ilişkilerin cinsiyet ayrımcılığı ve kadını istismar edici nitelikte olduğu, dolayısıyla 6112 sayılı Kanun'un 8.maddesinin birinci fıkrasının (s) bendi ile öngörülen "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez." ilkesine uygun olmadığı anlaşıldığından, davacı şirkete 703.129,00-TL idari para cezası verilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle dava konusu işlem hukuka uygun bulunarak davanın reddine karar verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemesi kararının özeti: ... Bölge İdare Mahkemesi ... İdari Dava Dairesince ... tarih ve E:... sayılı kararla uyuşmazlığın çözümlenebilmesi için gerekli görüldüğünden bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verildiği, bilirkişi raporunda özetle; izlenme oranlarını arttırma ya da üretilen programlara talep yaratmak için TV yapımlarında gerçek hayatın içindeki çatışma alanlarının konu edinildiği, kadın-erkek eşitsizliği, istismar ve aldatma/aldatılma konularının bunlar arasında yer aldığı, bütün bunlar genel anlamda değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini sarsan ve içerisinde şiddet barındıran durumlar olduğu, ancak belirtilen bu durumların hemen hemen tüm dizi ve programlarda tema olarak kullanıldığı, ne var ki bu tür konuları işleyen programları tamamen yasaklamanın da mümkün olmadığı, dolayısıyla tek bir diziyi ya da programı bu bağlamda sorumlu tutmanın rasyonel görünmediği, sonuç olarak, ... logosuyla yayın yapın televizyon kanalında her gün saat 10.00'da yayınlanan ... adlı dizinin 66. ve 67. bölümlerinde yer verilen olaylar ve sahnelerde 6112 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 1. fıkrasının (s) bendindeki "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez." hükmünün ihlâl edilmediği görüş ve kanaatlerine yer verildiği, anılan raporun Dairece hükme esas alınabilecek nitelikte bulunduğu,

Bu durumda, anılan dizide kadınların erkeklerle eşit ve aynı haklara sahip olmadığı, kadınlara yönelik baskı yapıldığı, baskının teşvik edildiği, kadınların aşağılandığı, yine kadının iyi niyetinin kötüye kullanılarak rızası alınmadan iradesinin kötüye kullanıldığı, istismar edildiği yönünde bir tespitin varlığından söz edilemeyeceği, dolayısıyla gerçek bir hikayeye dayanmayan, bir kurgu ve hayal ürünü senaryodan ibaret olan dizinin 66. ve 67. bölümlerinde yer alan ifade ve görüntülerin, 6112 sayılı Kanun'un 1. fıkrasının (s) bendinde yer alan

yayın ilkesini ihlâl etmediği anlaşıldığından, davacı yayın kuruluşuna idari para cezası verilmesine ilişkin Kurul kararında hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır

...Bölge idare mahkemesi kararlarının temyizen bozulması, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı hâlinde mümkündür.

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.” (Danıştay 13. D., E. 2017/3097, K. 2021/761, 02.03.2021)

Danıştay'ın diğer kararları göz önünde bulundurulduğunda, 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesi uyarınca RTÜK tarafından işlem tesis edilebilmesi için, somut dosyadaki aksine, kadın-erkek eşitsizliğinin meşrulaştırılması, şiddeti açıkça özendirilmesi, kadının sırf cinsiyetinden dolayı pasifize edilmesi, uygulanan şiddet karşısında şiddet sarmalının aşılması için bir çözüm yolu önermemesi gerektiğine işaret edilmektedir:

“Dizinin, toplumun yarısını oluşturan kadınların temel insan haklarını kullanmasının önündeki temel engellerden birisi olan şiddeti meşrulaştırdığı, kadınların istismar edilmesine yol açtığı, açıkça şiddeti özendirdiği, televizyonun şiddet davranışının nedeni olmasa da tanımlayarak boyutlarını büyüüttüğü, vurgulayarak abarttığı ve tekrar tekrar göstererek özendirdiği, diğer yandan sunulan erkek egemen dünya ve kadına yönelik erkek şiddeti kadın hakkındaki geleneksel yargı ve tutumları pekiştirdiği ve sürüp gitmesine zemin hazırladığı, dizide yer alan kadın karakterler aracılığıyla seyircilere kadınların, pasif, ikinci sınıf, kolayca el konulabilir, hükmedilebilir, parçalarına ayrılabilir, dövülebilir, mazoşist, edilgen, fettan, fingirdek, erkekleri baştan çıkararak, zengin koca arayan, bedeni ile özdeş, ağzı bozuk, argo konuşan ve aptal olduğu mesajlarının tekrar tekrar verildiği, üstelik kadınların sadece eşleri tarafından

değil, diğer erkekler tarafından dövülebildiği, dizi de arka fonda gülmenin kullanılması da şiddetin hafife alınmasına neden olduğu, bu yönüyle dizi aracılığıyla kadın erkek-eşitsizliğinin meşrulaştırıldığı, şiddet sarmalından çıkmak için herhangi bir öneri sunulmadığı, aksine şiddeti çözmek için yine şiddete başvurulduğu, ayrıca, sorun çözme ve üyeleri için sevgi ve dayanışma üretmesi gereken ailenin de sadece sorun üreten bir kurum olarak gösterildiği, sonuç olarak; 02.09.2012, 29.09.2012 ve 10.11.2012 tarihlerinde yayınlanan "X1" adlı dizide yayın hizmetlerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içermeyeceği kuralının ihlal edildiği" şeklinde görüş bildirildiği, dosyada yer alan tüm bilgi ve belgeler, görüntü kayıtları ve bilirkişi raporunda yer verilen görüşler dikkate alındığında, davacı şirketin yayınlamış olduğu "X1" adlı dizide kullanılmış ifadelerin 6112 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde yer alan yayın kuralını ihlal ettiği anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı şirket tarafından temyiz edilmiştir.

Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle reddi yolundaki temyize konu Ankara 10. İdare Mahkemesi'nin 22.01.2014 tarih ve E:2013/263, K:2014/53 sayılı kararında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, temyiz istemi yerinde görülmeyerek anılan Mahkeme kararının onanmasına" (Danıştay 13. D., E. 2014/1041, K. 2014/1808, 08.05.2014)

B. İdari İşlemin Konu Unsuru Yönünden

1. Kısaca ifade edilecek olursa idari işlemin konu unsuru, onun doğurduğu hukuki sonuç, yani hukuk alanında meydana getirdiği değişikliktir. İdari işlemlerin konusu önceden kanunlarla objektif ve genel bir şekilde tespit

edilmiştir. Bu nedenle idari işlemin taraflarının bu işlemin konusunu irade hürriyeti çerçevesinde serbestçe kararlaştırabilmeleri mümkün değildir.¹⁰

2. İdari işlemlerin sebep ve konu unsurları arasında çok sıkı bir ilişki bulunur. Zira hukuk kuralları genellikle, hangi sebeplerin hangi sonuçları doğuracağını, yani belli bir sebebin varlığı halinde yapılacak işlemin konusunun ne olacağını tespit eder. Bu itibarla idari işlemin sebep unsuru ile konu unsuru arasında bir nedensellik bağı bulunur. Bununla birlikte işlemin konu unsuru yönünden hukuka uygun olabilmesi için bu nedensellik bağıyla birlikte orantının da bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle sebep ve konu unsurları arasında ölçüsüzlük bulunması durumunda işlem hem sebep hem de konu unsurları yönünden sakatlanacaktır.¹¹

3. Dava konusu idari işlem bu yönüyle değerlendirildiğinde, 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s bendinde aykırılığın hukuki sonucunun aynı Kanun'un 32/1. maddesinde, *“ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idarî para cezası”* ile idarî tedbir olarak, *“ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, ihlale konu programın katalogdan çıkarılması”* olarak gösterilmiştir. Ayrıca *“ihlalin mahiyetine göre idarî para cezası ile birlikte idarî tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idarî para cezasına veya tedbire de karar verilebileceği”* ifade edildiği görülmektedir. “Kızılıcık Şerbeti” adlı dizinin 10.03.2023 tarihli yayını dolayısıyla idare tarafından, hiçbir gerekçe gösterilmeden ve Kanun'daki ifadeler soyut biçimde tekrarlanmak suretiyle hem brüt gelirin %5'i oranında idari para cezası hem de beş defa yayın durdurma tedbiri uygulanmıştır. Daha önceden yayın ilkelerini ihlal ettiğine ilişkin bir bilgi, belge olmayan söz konusu dizinin, Kanun'un 8/1-s bendindeki yayın ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle hem üst sınırdan idari para cezası tesisi hem de tedbir uygulanması iddia konusu ihlalin gerçekleştiği **bir an itibariyle varsayılsa dahi** ölçüsüzdür. Kanunda idari

¹⁰ GÖZLER, s. 348-349.

¹¹ GÖZLER, s. 352.

para cezası ya da idari tedbirin bir alt ve üst sınır dahilinde gösterildiği hallerde de idarenin hangi miktarı seçtiğinin gerekçesini ortaya koymakla yükümlü olduğu, orantısız olan bu yaptırım ve tedbirin gerekçesinin kararda gösterilmemesi ve basmakalıp biçimde kanun hükmünün tekrar edilmesi dolayısıyla idarenin işleminin konu unsuru yönünden de sakat olduğu değerlendirilmektedir.

C. İdari İşlemin Maksat Unsuru Yönünden

1. Son olarak idari işlemin maksat unsuru, kanunda açıkça gösterilmiş olsun ya da olmasın, idari hizmetlerin daha iyi biçimde yürütülmesi ve **kamu yararının** sağlanmasıdır. Bazı idari işlemlerde, bu genel ve değişmez amacın yanı sıra daha özel ve somut amaçlar öngörülmüş olabilir. Bu somut ve özel amaçlar da, kamu yararının daha belirginleşmiş biçimleridir.¹²

2. Kamu yararı ya da belirgin özel amacı sağlamaya yönelik olmayan idari işlemler yetki saptırması sakatlığına yol açmaktadır. İdare hukukundaki tipik yetki saptırması halleri, kişisel amaç güdümlere alınan idari kararlar, siyasal amaç güdümlere alınmış idari kararlar ve özel maksadı aşan idari kararlardır.¹³ Dolayısıyla somut dava dosyasında olduğu gibi, idarenin bir kişiyi hedef alarak, onu yararlandırmak veya belli bir usulün korumasından mahrum bırakmak için ya da üçüncü kişileri koruma amacına yönelik biçimde “duygusal” veya “politik” işlemleri maksat unsuru yönünden hukuka aykırılık sonucunu doğurur.¹⁴ İdari yargıda maksat unsurunun ispatı zor olmakla birlikte, idarenin kararına dayanak yaptığı sebebe dair açıklamaları veya idarenin cevap vermemesi ya da gösterdiği sebebin gerçeğe aykırı olması durumunda, sebep

¹² GÜNDAY, s. 160-161; ATAY, s. 516.

¹³ GÜNDAY, s. 161-162.

¹⁴ İl Han ÖZAY, Günışığında Yönetim, İstanbul 2002, s. 423.

unsuru yönünden sakatlığın maksat unsurunu da etkilediği, idari işlemin kamu yararı dışında başka amaçla alındığı sonucunu ortaya çıkarır.¹⁵

3. Dava konusu işlem bu yönüyle incelendiğinde, idare tarafından alınan kararın büyük ölçüde sosyal medya kullanıcıların bir kısmının yorumlarından yola çıkılarak alındığı, öyle ki idarenin savunma dilekçesinde de bu yorumlara yer verilmek suretiyle işlemin hukuka uygun olduğunun savunulduğu, sebep unsuru yönünden sakatlığı yukarıda açıklanan bu idari işlemde idare tarafından kamu yararının gözetilmediği belirtilmelidir. Somut dosyadaki yetki saptırmasının bir diğer göstergesi de, alınan kararın idare tarafından davacıya tebligatının dizinin yayınlanmasından hemen öncesinde tebliğ edilmesi olduğu, durdurulan yayınların sırasıyla 7/14/21/28 Nisan ve 5 Mayıs tarihleri olduğu dikkate alındığında, 5 Nisanda tebliğ edilmiş sayılan karara karşı yürütmeyi durdurma talebiyle birlikte iptal davası açılabilmesi için fiilen 1 gün dava açma hakkı tanınması tesis edilen işlemdeki maksat unsurunu sakatlamaktadır. Dahası işleme karşı 15 günlük dava açma süresi içinde 3 tane yayının bulunması ve zaten 5 yayın hakkında tedbir kararı verildiği göz önünde bulundurulduğunda, tesis edilen işlemde kamu yararının bulunmadığı ve maksat unsuruna aykırılığın da söz konusu olduğu değerlendirilmektedir.

D. Uygulanmakla Etkisi Tükenecek Olan İdari İşleme Karşı Yürütmeyi Durdurma Tedbirinin Uygulanması Yönünden

1. İfade edildiği üzere, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27/2. maddesinde, "*idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda*" idari yargı mercilerince yürütmeyi durdurma kararı verilebileceği hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, idarenin savunması alınmaksızın yürütmeyi durdurma kararı verilemeyeceği kuralının istisnasını uygulanmakla etkisi tükenen olan idari işlemler oluşturmakta ve bu işlemler

¹⁵ GÖZÜBÜYÜK, s. 146.

bakımından idarenin savunması alınmaksızın da yürütmenin durdurulabileceği hükme bağlanmıştır. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemler, uygulanmakla tamamlanan, uygulandıkları takdirde telafisi güç ya da imkânsız olacak zararın gerçekleştiği veya gerçekleşme olasılığının bulunduğu, bu özellikleri itibarıyla da haklarında acil olarak karar verilmesi gereken işlemlerdir. RTÜK'ün 6112 sayılı Kanun uyarınca tesis ettiği yayını durdurma tedbiri de bu nitelikte olup, anılan tedbirin yayın özgürlüğünü kısıtlaması ve yasaklama niteliğinin olması dolayısıyla, kapsam ve sınırlarının açık ve somut biçimde durdurma kararında belirlenmesi gerektiği ifade edilmelidir.¹⁶

2. Dava konusu idari işlem bu yönüyle değerlendirildiğinde, RTÜK tarafından verilmiş olan yayını durdurma tedbirinin uygulanmakla etkisi tükenecek nitelikte bulunduğu, bu hususun idarenin savunması alınmaksızın yürütmeyi durdurma talebini kabul eden Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/536 Y.D İtiraz Nolu ve 06.04.2023 tarihli kararında da açıkça ifade edildiği, her ne kadar idarenin savunması alınmış olsa da, idari işlemin bu niteliğinin halihazırda devam ettiği, zira bundan sonrasında 14/21/28 Nisan ile 5 Mayıs tarihlerindeki yayınların durdurulması halinde, bu tarihlerden sonra hukuka aykırılığı yukarıda açıklandığı biçimiyle açık olan idari işlem hakkında verilecek iptal ve yürütmeyi durdurma kararlarının yayını durdurma tedbiri bakımından hiçbir önem arz etmeyeceği, dava dilekçesinde açıklandığı biçimiyle, hukuka aykırı işlemin icrasının durdurulmaması halinde telafisi güç ve imkansız zararların ortaya çıkacağı, bunların neler olduğunun da somut biçimde davacı vekilinin dilekçesinde ortaya konulması dolayısıyla yürütmeyi durdurma isteminin Ankara 23. İdare Mahkemesi'nce de kabul edilmesinin isabetli olacağı değerlendirilmektedir.

---

¹⁶ Aynı yönde görüş için bkz. Kayıhan İÇEL – Yener ÜNVER, Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 2009, s. 414.

III. SONUÇ

Av. Duygu Sağıroğlu Tutugan tarafından ibraz edilen dava dosyası içindeki Oyuncular Sendikası kamuoyu duyurusu, sosyal medya iletileri, gazete haberleri ve kritikler, davaya konu olan dizi bölümünün ilgili kesidi, Radyo ve Televizyon st Kurulu'nun 22.03.2023 tarih ve 2023/12 Toplantı Nolu ve 15 Karar Nolu kararı, dava ve savunma dilekçeleri, Ankara 23. İdare Mahkemesi'nin E. 2023/527 sayılı ve 04.04.2023 tarihli ara kararı, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/536 Y.D İtiraz Nolu ve 06.04.2023 tarihli kararı ile diğer bilgi, belge ve deliller birlikte değerlendirildiğinde;

A. İdari İşlemin Sebep Unsuru Yönünden

1. İdari işlemin sebep unsurunun, o idari işlemden önce gelen, idareyi o işlemini yapmaya sevk eden ve nesnel hukuk kurallarınca belirlenmiş etken olduğu ve bunun maddi bir fiil olabileceği gibi o işlemden önce yapılmış bir hukuki işlem de olabileceği,

2. İdari işlemin sebebinin mevzuatta açıkça belirtildiği hallerde, bu sebeple uyum içinde bulunmayan başka bir sebebe dayanılarak işlem tesis edilmesi ya da sebebin bulunmamasına rağmen idari işlemin tesis edilmesinin bu işlemin sakat olmasına neden olacağı,

3. 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesindeki yayın ilkesinde yer alan, "toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramının, fırsatları ve kaynakları kullanmada, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaması anlamına gelen ve birçok amacı içine alan bir st kavram olduğu; "teşvik" ifadesinin, bir şeyi gerçekleştirmeye karar vermiş bir kimseyi, o şeyi yapmaya isteklendirmek, özendirmek anlamında olduğu; "istismar" kavramının ise genel dildeki anlamıyla yer bulan kötüye kullanma, suiistimal etme, sömürmeyi ifade ettiği,

4. Bu bilgiler ışığında somut dava dosyası incelendiğinde ve “Kızılılık Şerbeti” isimli dizinin 10.03.2023 tarihinde saat 20:47’de yayımlanan ve RTÜK kararına dayanak olarak alınan kesidinin, 6112 sayılı Kanun’un 8/1-s maddesindeki, “*Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez*” ilkesine aykırılık teşkil etmediği, tam tersine toplumsal cinsiyet eşitliğini bozan, kadınlara yönelik baskıları ortaya koyan ve kadını istismar eden durumları eleştirmek, olumsuzlamak ve yanlışlığını göstermek amacını taşıdığı,

5. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun 22.03.2023 tarih ve 2023/12 Toplantı Nolu ve 15 Karar Nolu kararının sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olduğu ve yayının içeriği ve bağlamının ilgili Kurul tarafından doğru biçimde değerlendirilmediği, zira;

5/a. Dava konusu edilen idari işlemde, “*Televizyon dizilerinde kadınlara ilişkin verilen mesajlar, izleyicilerin zihnindeki gerçeklik ve toplumsal ilişki algısını etkilemektedir. Zira dizilerde işlenen hikayeler belli mesajları derin bir etkiyle izleyiciye sunmaktadır. Dolayısıyla dizilerde kadınların duygusal, bedensel, ruhsal dokunulmazlıklarını ihlal edici ve istismar içeren nitelikte içeriklere yer verilmemesi gerekmektedir*” denilmiş olsa da, kadına yönelik şiddetin olumsuzluğunu topluma gösterebilmek adına temsili şiddet görüntülerine yer verilmesinin gerektiği, söz gelimi mutlu bir aile tablosu gösterilerek kadına yönelik şiddete karşı farkındalık yaratılabilmesinin düşünülemeyeceği, Kızılılık Şerbeti isimli dizinin bölümünün ilgili kesidinde de bu amaçla şiddet sahnesine yer verilme zorunluluğunun ortaya çıktığı,

5/b. Yine dava konusu RTÜK işleminde, “*Medya hizmet sağlayıcılar kadın temsillerine yer verirken kadına yönelik her türlü aşığılamayı duyarsızlaştırıcı, sıradanlaştırıcı, meşrulaştırıcı olmaktan uzak; kamusal sorumluluk anlayışına uygun olarak sunmalıdır. Medyanın kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddete neden olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını*

destekleyici öyküler yerine, bu davranış kalıplarını ortadan kaldıracak dizi senaryolarına yer vermesinin kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal farkındalık oluşturmaya olumlu ve önemli katkılar sağlayacağı ise kuşku götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır” denilmiş ise de, söz konusu dizide cinsiyet kalıp yargılarını destekleyici değil, tam tersine bozucu bir niteliğin söz konusu olduğu, dizinin senaryosunda kadına yönelik baskının eleştirel biçimde ele alındığı, bağlamdan kopartılarak ilgili bölümün son sahnesinin dizinin öncesi ve sonrasında bağımsız biçimde değerlendirilmesinin hatalı olduğu, bu yönüyle yaklaşık 2,5 saatlik dizi bölümünün son 3-4 dakikasının cımbızlanarak ve öncesi ile sonrasıyla birlikte değerlendirilmeden bu sonuca ulaşılmasının isabetsiz olduğu,

5/c. İdari işleme konu edilen son sahnede, kadına yönelik şiddetin yanlışlığını seyircilere gösterebilmek adına şiddetin hemen hemen bütün görünüşlerine yer verildiği ve bu suretle şiddetin bütün türlerinin birbirlerini tetiklediğine dair mesajın izleyiciye verildiği, RTÜK tarafından tesis edilen idari işlemde bu hususun anlaşılamadığı ve kararın ilgili kısımlarında, “Kadına yönelik şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere farklı görünüşlerinin varlığı göz önüne alındığında ihlale konu olduğu düşünülen sahnede de açıkça görüleceği üzere Nursema adlı karakter, sevdiği insan dışında başka biriyle evlenmeye zorlanmakta, nikahtan sonra kocasından sözlü, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmakta ve en sonunda kocasından pencereden aşağı itilmektedir. İlgili sahne ile kadına yönelik şiddetin neredeyse her türlü görünümüne yer verilmiştir” denildiği, öyle ki anılan sahnede Nursema isimli karakterin gördüğü sözlü, fiziksel ve cinsel şiddetin “kocasından” (Dizide İbrahim adlı karakter) tarafından gerçekleştirildiğinin kararda ifade edildiği, halbuki dizinin izleyiciye vermek istediği mesaj dikkate alındığında, İbrahim adlı karakterin Nursema adlı karakterin “kocasından” değil, “zorla evlendirildiği kişi” olduğu, senaryo gereği kendisiyle baskıyla evlendirilen

İbrahim adlı karakterin uyguladığı şiddetin, baskı ve zorlama ile olan nedensel ilişkisinin izleyiciye bütün yönleriyle gösterildiği ve bu suretle olumsuzlandığı,

5/ç. RTÜK kararının ilgili kısmında, “*Kadınlara karşı tepkiyi güçlendiren ve eril bir dille çizilen çerçeveden ele alınan diziler, kadınları daha savunmasız bir hale getirmekte ve uygulanan istismarın kanıksanmasına sebep olmakta ve gerçekliğini en aza indirmektedir*” tespiti doğru olmakla birlikte, dizide eril bir dilin değil, tam tersine eril dili yanlışlayan bir bakış açısının tercih edildiği, dizi karakterlerinin birbirlerine taban tabana zıt yaşam biçimleri ve dünya görüşlerine karşın, baskı ve şiddete karşı çıkmanın doğru olduğu noktasında birleşen bir bağlam içinde yer aldıkları, dizinin de izleyicilere bu mesajı empoze eden güçlü kadın karakterlerden oluştuğu,

5/d. Yine RTÜK kararının ilgili kısmında, “*Yukarıda yer verilen açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, ihlale konu dizi filmde; ‘Kusurlu musun lan sen? Ha? Kusurlu musun? Tabii ya, öyle yangından mal kaçıran gibi kız evlendirmeler filan. Ha? Ailen resmen kakaladı seni bana. Madem kusurlusun, bir eksik bir fazla fark etmez. Soyun lan hemen. Ben seninle babam istedi diye evlendim. Ama seni de şimdi niye evlendirdikleri anlaşıldı. Resmen keklediniz lan bizi. Bu yüzden şimdi bana burada hiç naz niyaz yapma, yemem. Soyun lan!’* şeklinde ifadelerle, kadına yönelik baskı ve şiddetin gündemde olduğu bir dönemde, pek çok ülkede bu hassas konuyla ilgili çözümler için çalışmalar yürütülürken yayıncı kuruluş tarafından bahse konu sahnelere yer verilmesinin yayıncı sorumluluğuyla bağdaşmadığı, dizi filmler konu itibarıyla her ne kadar kurgusal yapımlar da olsa hikayelerini hayatın içinden aldıklarından ve toplumda gerçeklik noktasında bir karşılık bulabildiklerinden, ekrana getirilen sahnelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden davranışların örnek alınma olasılığının var olabileceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiği, dolayısıyla mezkur dizi filmde, yer verilen sahnelerin

toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düştüğü ve kadını istismar eder nitelikteki bu sahnelerin kadınlar için aşağılayıcı ve onur kırıcı olduğu kanaatine varılmıştır” denilmesi karşısında, **görünür gerçeklik ile asıl gerçeklik arasındaki farkın anlaşamadığı, anılan sahnede kadına yönelik baskıların teşvikinin değil, tam tersine bu baskıların yanlışlığının vurgulandığı, bu yönüyle 6112 sayılı Kanun’un 8/1-s maddesindeki “şiddete ve istismara teşvik”in nerede olduğunun idare tarafından açıklanamadığı, kararda belirtilenin aksine, şiddet ve istismarın teşvik, sıradanlaştırmak, olumlamak, göz yummak veya kanıksamak amaçlarının tam tersine bir amacın güdüldüğü ve bunun izleyicilere yansıtıldığı,**

5/e. Dizinin ilgili sahnesi bütünlüklü biçimde incelendiğinde, bu eleştirel bakışın dizideki diğer öğelerle birlikte sarahaten izleyicinin bilinç alanına yöneltildiği, zira;

5/e-1. İlgili bölümde nikah sahnesinden itibaren, Nursema adlı karakterin baskı altında olduğuna işaret eden müzik efekti verilmesi ve diğer karakterlerin vücut mimiklerinin bulunması, dolayısıyla Nursema adlı karakterin baskı altındaki durumunun tasvip edilmediğinin seyircilere bu andan itibaren verilmeye çalışılması ve baskı nedeniyle yaşanan ikilem ve gerilimlerin açıkça seyirciye aksettirilmesi, örneğin, Nursema adlı karakterin evliliğini tasvip etmeyen ve evliliğe karşı çıkan aile üyelerinin nikah törenini alkışlamaması, Nursema adlı karakterin nikah anında üzgün tavır ve davranışlar sergilemesi, zorla evlendirildiği İbrahim adlı karakterle göz göze dahi gelmek istememesi, nikah defterini imzalarken elinin titremesi ve imza attığı deftere bakmak istememesi,

5/e-2. İlgili nikah sahnesinin devamında Nursema adlı karakter ile duygusal ilişkisi bulunan diğer erkek karakterin içinde bulunduğu çaresizlik ve üzümlük dolayısıyla karakterlerin birbirleriyle olan özdeşliklerinin ortaya konulması,

5/e-3. Evliliğin Nursema adlı karakter tarafından istenmediğinin nikaha katılan aile üyelerince de açık biçimde dile getirilmesi ve Kıvılcım isimli karakterin “*Gördüğüm en hüznü gelindi Nursema...Gerçekten anlayamıyorum. Pembe Hanımın [Nursema'nın annesi] gönlü nasıl elveriyor kızını böyle evlendirmeye...Nursema'nın o hüznü yüzü gerçekten gözümün önünde hiç gitmiyor. Umarım hepimizi şaşırtacak kadar mutlu olur. Yani hiç sanmıyorum ama*” demesi,

5/e-4. Nursema adlı karakterin nikah sonrasında, annesi Pembe adlı karakterden yardım talebinde bulunması; ancak bizzat kendisine baskı kuran öz annesinden bu yardım talebine karşılık alamaması karşısında, kadına yönelik baskı ve şiddetin kişinin bizzat en yakınlarından dahi kaynaklanabileceğine dair mesajın seyircilere verilmesi,

5/e-5. Yine Nursema karakterinin kardeşinin eşi olan Doğa karakterinin nikah sonrasında Nursema karakterine, “*Nursema, içimden seni hiç tebrik etmek gelmiyor, kusura bakma. Ama ne zaman ihtiyacın olursa ben yanındayım*” şeklinde tepki konulması ve Nursema karakterinin baskı altında kaldığının fark edilmesi üzerine farklı dünya görüşleri ve yaşam tarzlarına sahip olsalar dahi kadın dayanışmasının sağlanmaya çalışılması,

5/e-6. Dizinin RTÜK kararına da konu olan son sahnesinde ise, müzik tonunun birden farklılaşarak izleyicide tereddüt ve olumsuzlama oluşmasını sağlayacak bir geri planın kurulmaya çalışılması, Nursema karakterinin evlendiği İbrahim karakteriyle hiç göz göze gelmemesi, İbrahim karakterinin umursamaz ve bencil tavırlar sergilemesi, ilk başta gömleğinin kollarını bükerek otorite ve güç gösterisine işaret eden vücut mimikleri sergilemesi, Nursema karakterine “*Soyun*” demesinin hemen ardından Nursema karakterinin “*Dokunma bana*” diyerek İbrahim karakterini itmesi ve baştan itibaren tepki göstermesi,

5/e-7. Yukarıda da vurgulandığı üzere, baskı ve şiddeti olumsuzlamak amacıyla İbrahim adlı karakterin aynı sahne içinde fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete başvurması, Nursema adlı karakterin ise başından beri bu duruma karşı çıktığının bu sahnede de açıkça ortaya konması, Nursema adlı karakterin pencereyi açarak çıkması, İbrahim adlı karakter tarafından pencereden aşağı itilmesi, önemli bir ayrıntı olarak düşme anından itibaren oyuncak olduğu bariz plastik bebek kullanılması ve şiddeti teşvik etme veya kadını aciz göstermenin söz konusu olmaması, yere düşenin de karakterin kendisi ya da yakın çekimi değil; gelinlikli oyuncak bebek olması,

5/f. Dava konusu olan idari işleme dayanak olan bu bölümün sonrasındaki bölümlerde kendisine baskı ve şiddet uygulanan Nursema karakterinin hem kendisini baskı altına almaya çalışan kayın hısımlarına hem de bizzat kendi ailesine karşı çıkması, kendisine yönelen baskıyı reddetmesinin kadının maruz kaldığı şiddet karşısında boyun eğmesini değil, tam tersine güçlenerek karşı çıkmasını göstermesi, bu durumun kimden kaynaklanırsa kaynaklansın baskı ve şiddete boyun eğmeyi değil, tam tersine karşı çıkmayı teşvik edici mahiyette olması,

Bir arada değerlendirildiğinde, 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesindeki yayın ilkesinin ihlali değil, tam tersine toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden yaklaşımın bariz biçimde eleştirildiği ve olumsuzlandığı, anılan dizi kesidinin kadına yönelik olumsuz tutum ve davranışlarının artmasına ve bunların içselleştirilmesine sebep olmayacağı tam tersine şiddet sarmalından çıkmak üzere yol gösterici nitelikte olduğundan, davacı hakkında tesis edilen Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22.02.2023 tarih ve 2023/12 sayılı toplantısında alınan 15 Nolu idari işleminin sebep unsuru yönünden açıkça hukuka aykırı olduğu,

6. Danıştay'ın 6112 sayılı Kanun'un 8/1-s maddesiyle ilgili örnek kararları incelendiğinde de, dava konusu işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna

ulaşılabileceği ve anılan madde uyarınca tesis edilen işlemin hukuka uygun olabilmesi için Yüksek Mahkemece aranan şartların somut olaydaki dizi bakımından bulunmadığının değerlendirildiği,

B. İdari İşlemin Konu Unsuru Yönünden

1. İdari işlemin yukarıda açıklanan sebep unsuru ile hukuk aleminde doğurduğu sonuç olan konu unsuru arasında bir nedensellik bağının bulunduğu, işlemin konu unsuru yönünden hukuka uygun olabilmesi için bu nedensellik bağıyla birlikte orantının da bulunmasının gerektiği, başka bir ifadeyle sebep ve konu unsurları arasında lszlik bulunması durumunda işlemin hem sebep hem de konu unsurları yönünden sakatlanacağı,

2. Daha önceden 6112 sayılı Kanun'daki yayın ilkelerini ihlal ettiğine ilişkin bir bilgi, belge olmayan söz konusu dizinin, Kanun'un 8/1-s bendindeki yayın ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle hem st sınırdan idari para cezası tesisi hem de tedbir uygulanmasının, iddia konusu ihlalin gerçekleştiği **bir an itibariyle varsayılsa dahi**, ölçsüz olduğu,

3. Kanunda idari para cezası ya da idari tedbirin bir alt ve st sınır dahilinde gösterildiği hallerde de idarenin hangi miktarı seçtiğinin gerekçesini ortaya koymakla yükümlü olduğu, orantısız olan bu yaptırım ve tedbirin gerekçesinin kararda gösterilmemesi ve basmakalıp biçimde kanun hükmünün tekrar edilmesi dolayısıyla idarenin işleminin konu unsuru yönünden de sakat olduğu,

C. İdari İşlemin Maksat Unsuru Yönünden

1. İdarenin kamu yararı ya da mevzuatta belirginleştirilmiş özel amacı sağlamaya yönelik olmayan idari işlemleri maksat unsuru yönünden hukuka aykırı olduğu ve yetki saptırması sakatlığına yol açtığı,

2. Dolayısıyla somut dava dosyasında olduğu gibi, idarenin bir kişi yi hedef alarak, onu yararlandırmak veya belli bir usulün korumasından mahrum

bırakmak için ya da üçüncü kişileri koruma amacına yönelik biçimde “duygusal” veya “politik” işlemlerinin maksat unsuru yönünden hukuka aykırı olacağı,

3. Bu itibarla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun davacı hakkındaki kararının büyük ölçüde sosyal medya kullanıcıların bir kısmının yorumlarından yola çıkılarak alındığı, öyle ki idarenin savunma dilekçesinde de bu yorumlara yer verilmek suretiyle işlemin hukuka uygun olduğunun savunulduğu, sebep unsuru yönünden sakatlığı yukarıda açıklanan bu idari işlemde idare tarafından kamu yararının gözetilmediği,

4. Somut dosyadaki yetki saptırmasının bir diğer göstergesinin de, alınan kararın idare tarafından davacıya tebligatının, dizinin yayın tarihinden hemen öncesinde tebliğ edilmesi olduğu, durdurulan yayınların sırasıyla 7/14/21/28 Nisan ve 5 Mayıs tarihleri olduğu dikkate alındığında, 5 Nisanda tebliğ edilmiş sayılan karara karşı yürütmeyi durdurma talebiyle birlikte iptal davası açılabilmesi için fiilen 1 günlük dava açma hakkı tanınmasının tesis edilen işlemdeki maksat unsurunun anlaşılabilmesi bakımından önemli olduğu,

5. Dahası işleme karşı 15 günlük dava açma süresi içinde 3 tane yayının bulunması ve zaten 5 yayın hakkında tedbir kararı verildiği göz önünde bulundurulduğunda, tesis edilen işlemde kamu yararının da bulunmadığının değerlendirildiği,

D. Uygulanmakla Etkisi Tükenecek Olan İdari İşleme Karşı Yürütmeyi Durdurma Tedbirinin Uygulanması Yönünden

1. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 27/2. maddesinde yer alan, “uygulanmakla etkisi tükenen olan idari işlemler”in, uygulanmakla tamamlanan, uygulandıkları takdirde telafisi güç ya da imkânsız olacak zararın gerçekleştiği veya gerçekleşme olasılığının bulunduğu, bu özellikleri itibarıyla da haklarında acil olarak karar verilmesi gereken işlemler olduğu,

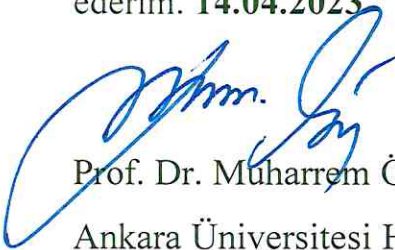
2. Somut dosyada RTÜK tarafından verilmiş olan yayını durdurma tedbirinin uygulanmakla etkisi tükenecek nitelikte bulunduğu, bu hususun idarenin savunması alınmaksızın yürütmeyi durdurma talebini kabul eden Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/536 Y.D İtiraz Nolu ve 06.04.2023 tarihli kararında da açıkça ifade edildiği,

3. Her ne kadar idarenin savunması alınmış olsa da, idari işlemin uygulanmakla etkisi tükenecek olan niteliğinin halihazırda devam ettiği, zira bundan sonrasında 14/21/28 Nisan ile 5 Mayıs tarihlerindeki yayınların durdurulması halinde, bu tarihlerden sonra hukuka aykırılığı yukarıda açıklandığı biçimiyle açık olan idari işlem hakkında verilecek iptal ve yürütmenin durdurulması kararlarının yayını durdurma tedbiri bakımından hiçbir önem arz etmeyeceği,

4. Hukuka aykırı işlemin icrasının durdurulmaması halinde telafisi güç ve imkansız zararların ortaya çıkacağı, bunların neler olduğunun da somut biçimde davacı vekilinin dilekçesinde ortaya konulması dolayısıyla yürütmeyi durdurma isteminin Ankara 23. İdare Mahkemesi'nce de kabul edilmesinin isabetli olacağı,

Sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Kanaatimi Sayın İdare Mahkemesi'nin takdir ve tensiplerine saygı ile arz ederim. **14.04.2023**

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku

Anabilim Dalı Başkanı